

Sicill-i Ahvâl Defterleri Işığında Uluborlulu Memurlar

Meliha Nur ÇERÇİNLİ

Dr., TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, İstanbul, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8061-515X>

mmur.cercinli@devletarsivleri.gov.tr

Atıf Bilgisi

ÇERÇİNLİ, Meliha Nur. "Sicill-i Ahvâl Defterleri Işığında Uluborlulu Memurlar". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 54 (Güz 2025), 213-244.

Geliş Tarihi	21.08.2025
Kabul Tarihi	29.09.2025
Yayın Tarihi	29.11.2025
Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	tkidergisii@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

ÖZET

XIX yüzyılda Osmanlı Devleti'nde hem kurumsal yapılanma hem de personel istihdamı açısından önemli ıslahatlar yapılmıştır. Memurların gelişim merhalelerini izlemek ve görevlendirmelerde merkezi bir kontrol sağlamak maksadıyla 1879 tarihinde Dahiliye Nezareti bünyesinde Sicill-i Ahvâl Komisyonu oluşturulmuştur. Devlet memurluğunun bir meslek olarak görülmeye başlamasının yansıması olarak da nitelendirilebilen, arka planında “kayıt altına alma” ve “muhafaza etme” prensibinin dikkat çektiği bu yapılanma, birçok açıdan oldukça mühimdir. Zira Sicill-i Ahvâl defterlerinde memurların “baba adı”, “doğum yeri ve tarihi”, “aldığı eğitimler”, “görevleri”, “eserleri”, “aldığı rütbe ve madalyalar”, “kazandığı ödüller ve aldığı cezalarla” ilgili hususi bilgiler bulunmaktadır. Bu kayıtlar, içerdiği veriler sebebiyle bir kasabada/ kazada veya şehirde görev yapmış memurların tespitinde kullanılabileceği gibi kurumun personel yapısını sorgulamada da temel kaynak mahiyetindedir. Veriler sayesinde bir kurumun ne zaman kurulduğu, hangi tarihte lağvedildiği, ilgili şehirdeki diğer devlet kurumları ve o yerin mülkî taksimatı hakkında bilgilere ulaşılabilmektedir. Bu kayıtlar, oluşturuldukları dönemde memur bilgilerine toplu bir biçimde erişme hususunda fayda sağladıkları gibi son dönem Osmanlı devlet ricaline dair biyografi yazını açısından da kıymetli bir bilgi merkezi hüviyetindedir. Bu çalışmanın amacı, Konya Vilayeti Isparta Mutasarrıflığına bağlı Uluborlu kazasında doğmuş ve kamu hizmetine girmiş şahısları tespit ederek memuriyet hayatlarını incelemek, böylece Uluborlu'nun Osmanlı kültür coğrafyasındaki yerine katkıda bulunmaktadır. Bu minvalde devletin resmi kaydı olup memurların özlik bilgilerinin yer aldığı Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl Defterleri kaynak olarak kullanılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Biyografi, Bürokrasi, Memur, Sicill-i Ahvâl Defteri, Uluborlu, Isparta.

Civil Servants from Uluborlu in the Light of the Sicill-i Ahval Registers

Meliha Nur ÇERÇİNLİ

Dr., Presidency Of The Republic Of Türkiye Directorate Of State Archives, İstanbul
Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8061-515X>

mmur.cercinli@devletarsivleri.gov.tr

Citation

ÇERÇİNLİ, Meliha Nur. "Civil Servants from Uluborlu in the Light of the Sicill-i Ahval Registers". *The Journal of Turkish Cultural Studies*, 54 (Güz 2025), 213-244.

Date of Submission 21.08.2025

Date of Acceptance 29.09.2025

Date of Publication 29.11.2025

Peer-Review Double anonymized - Two External

Ethical Statement It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Plagiarism Checks Yes - Turnitin

Conflicts of Interest The author(s) has no conflict of interest to declare.

Complaints tkidergisii@gmail.com

Grant Support The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Copyright & License Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

ABSTRACT

In the 19th century, significant reforms were carried out in the Ottoman Empire both in terms of institutional structuring and personnel employment. In order to monitor the stages of civil servants' careers and to ensure centralized control in appointments, the Sicill-i Ahvâl Commission was established within the Ministry of the Interior in 1879. This organization, which can also be regarded as a reflection of the perception of civil service as a profession, is noteworthy for its underlying principles of "recording" and "preservation", and it is of great importance in many respects. The Sicill-i Ahvâl registers contain personal information about officials such as "father's name," "place and date of birth," "education received," "positions held," "works authored," "ranks and medals obtained," as well as "rewards and punishments received." Due to the data they contain, these records can be used not only to identify officials who served in a town, district, or city, but also as a primary source in examining the personnel structure of institutions. Through this information, it is possible to determine when an institution was established, when it was abolished, the other state institutions present in a given city, and the administrative divisions of that locality. These records not only facilitated collective access to information about officials at the time they were created but also serve as a valuable center of knowledge for the writing of biographies concerning the Ottoman statesmen of the late period. The aim of this study is to identify individuals born in the district of Uluborlu, which was attached to the Isparta Sub-Governorate of the Konya Province, who entered public service, and to examine their careers. In doing so, the study seeks to contribute to the understanding of Uluborlu's place within the cultural geography of the Ottoman Empire. In this regard, the Sicill-i Ahvâl Registers of the Ministry of the Interior, which contain official records and personal data of civil servants, will be used as the primary source.

Keywords

Biography, Bureaucracy, Civil Servant, Sicill-i Ahval Register, Uluborlu, Isparta.

Giriş

XIX. yüzyılın ikinci yarısında devlet hizmetine giren şahıslara dair özlük bilgileri sicill-i ahvâl defterlerine kaydedilmiştir. Bugünün tabiri ile biyografik biçimde kaydedilen bu bilgiler, memurların devlet hizmetine girdiklerinde vermek mecburiyetinde oldukları matbu bir belge olan “tercüme-i hal varakası” ve buna ilavesi gerekli olan bazı resmi evraklar esas alınarak hazırlanmıştır. Bu minvalde devletin modernleşme sürecinde idari teşkilatında yapılan değişiklikler sonucu oluşturulan nezaretlerin, kendi teşkilatlarını oluşturma aşamalarında ihtimam gösterdikleri kalemlerden birisi de memurlarının sicillerinin kaydedildiği sicil büroları olmuştur. İşte bu bürolardan birisi de memurların gelişim merhalelerini izlemek amacıyla 1879 tarihinde Dahiliye Nezareti’nde oluşturulan Sicill-i Ahvâl Komisyonu’dur¹. Bu komisyon ilk kez Sultan II. Abdülhamid devrinde oluşturulmuş olup 1896 tarihinde Me’mûrîn-i Mülkiye Komisyonuna dönüştürülmüştür. Çalışmaları neticesinde 1879-1909 yılları arasında devlet hizmetinde bulunan memurların sicil kayıtları bir araya getirilmiştir².

Devlet memurluğunun profesyonel bir meslek olarak görülmeye başlamasının bir yansıması olarak da nitelendirilebilen, arka planında “kayıt altına alma” ve “muhafaza etme” prensibinin dikkat çektiği bu yapılanma, birçok açıdan oldukça önemlidir. Zira devlet hizmeti sebebiyle defterlere kaydedilen bu memurların özlük dosyalarında, kendilerini tanımlayan “baba adı”, “doğum yeri ve tarihi”, “aldığı eğitimler”, “görevleri”, “eserleri”, “aldığı rütbe ve madalyalar”, “kazandığı ödüller ve aldığı cezalarla” ilgili bilgiler bulunmaktadır³. İçerdiği veriler sebebiyle bu kayıtlar, bir kasabada/ kazada veya şehirde görev yapmış memurların tespitinde kullanılabileceği gibi kurumun personel yapısını sorgulamada da temel kaynak mahiyetindedir. Veriler sayesinde bir kurumun ne zaman kurulduğu, hangi tarihte lağvedildiği, ilgili şehirdeki diğer devlet kurumları ve o yerin mülkî taksimatı hakkında bilgilere ulaşılabilmektedir. Bahsi geçen işlevinin dışında bu defterler, son dönem Osmanlı devlet ricaline dair biyografi yazımı açısından da kıymetli bir bilgi merkezi hüviyetindedir.

¹ Bu komisyon çalışmamızda alt başlık olarak ele alınacaktır.

² Gülden Sarıyıldız, “Sicill-i Ahval Defterleri”, *DİA*, XVII, İstanbul 2009, s. 135.

³ Ahmet Köç, Ebul Faruk Önal, “Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Bandırmalı Memurlar”, *Antik Çağ’dan Cumhuriyet’e Bandırma ve Yakın Çevresi Tarihi*, (ed. Ulaş Töre Sivrioğlu), Bursa 2018, s. 387-404.

Osmanlı Devleti'nde Biyografi Geleneği

İslam tarihçiliğinde önemli bir yere sahip olan Tabakât ve Terâcim-i Ahvâl kitapları Osmanlı biyograflarını derinden etkilemiştir. Osmanlı biyografi tarihine bakıldığında hemen hemen her sahada biyografi kitaplarının vücuda getirildiği ve bunların müelliflerini de ulemadan şahsiyetlerin oluşturduğu görülmektedir. Taşköprüzâde Ahmed Efendi'nin ulemalar hakkındaki Şaka'ik-i Nu'mâniye'si ve bu esere yapılan zeyiller⁴, Osmanzâde Tâib'in veziriazamları anlatan Hadikatü'l-Vüzerâ'sı⁵, Mehmed Hafid Efendi'nin kaptanıderyaları muhtevi Sefînetü'l-Vüzerâ'sı⁶, Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi'nin şeyhülislamı hakkında bilgi veren Devhatü'l-Meşâyih'i⁷, Nazmizâde Murtazâ'nın Bağdad valilerini anlatan Gülşen-i Hulefâ'sı⁸, Ahmed Resmî Efendi'nin Darüssaade ağaları hakkındaki Hamiletü'l-Küberâ'sı⁹, Osmanzâde Vassaf'ın evliya ve tekke şeyhlerini muhtevi Sefîne-i Evliya'sı¹⁰ gibi biyografi kitapları Osmanlı devlet ricali ve toplumun önde gelen isimleri ile ilgili bilgiler ihtiva etmektedir. Bunların yanında kronolojik olarak önemli şahsiyetlerin ölüm tarihlerini veren vefeyat kitapları da biyografi çalışanlar için vazgeçilemez kaynaklardır¹¹.

Osmanlı devlet ricali hakkında araştırma yapmak isteyenlerin başvurdukları ana kaynak ise devlet arşivleridir. Nitekim devletin işleyişinde görevli olan bir memurun yaptığı yazışmalar, o memurun özgeçmişi hakkında bazı bilgiler içermektedir. Örneğin Uluborlulu Ali Rıza Efendi'nin öğretmen olarak tayinine dair arzuhalinden Uluborlu'nun yetiştirdiği öğretmenlerden olduğu öğrenilmektedir ki bu bilgi Ali Rıza Efendi'nin

⁴ Şaka'ik-i Nu'mâniye ve Zeylleri, I-V, (haz. Abdülkadir Özcan), İstanbul 1989.

⁵ Osmanzâde Tâib Efendi, *Hadikatü'l-Vüzerâ*, İstanbul 1271.

⁶ Mehmed Hafid Efendi, *Sefînetü'l-Vüzerâ*, (neşr. İsmet Parmaksızoglu), İstanbul 1952.

⁷ Ahmed Rifat Efendi Devhatü'l-Meşâyih ile zeyillerini kullanarak birkaç biyografi daha ekleyip yeniden kaleme almıştır. Bkz. Ahmed Rifat, *Devhatü'l-Meşâyih ve Ma'a zeyl*, İstanbul 1978.

⁸ Nazmizâde Murtaza, *Gülşen-i Hulefâ*, (neşr. İbrahim Müteferrika), İstanbul 1143 (Eser 2001 tarihinde Mehmet Karataş tarafından doktora tezi olarak hazırlanmıştır.)

⁹ Ahmed Resmî, *Hamiletü'l-Küberâ*, (neşr. Ahmet Nezih Turan), İstanbul 2000.

¹⁰ Osmanzâde Vassaf, *Sefîne-i Evliya*, I-V, (haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), İstanbul 2006.

¹¹ Örnek için bkz. Abdullah Hulusi Efendi, *Esmâri'ü'l-Hadâ'ik*, İstanbul 1267.

biyografisi açısından oldukça kıymetlidir¹². Osmanlı merkez teşkilatı tarafından tutulan göreve tayin ve azilleri muhtevi Ruus ve Tahvil defterleri gibi Şer'îye Sicilleri, Dahiliye, Hazine-i Hassa, Maarif ve Hariciye gibi nezaretlerde benzer mahiyette bilgiler içeren sicil kayıtları bulunmaktadır¹³.

Bu hususta özellikle altı çizilmesi gereken bir kurum, Tanzimat sonrası devlet teşkilatındaki yeniden yapılanmada Dahiliye Nezareti bünyesinde kurulan Sicill-i Ahvâl Komisyonudur. Daha önce de bahsedildiği üzere bu komisyon kuruluşundan itibaren devlet hizmetine giren bütün memurların biyografilerini kayıt altına almıştır.

I. Sicill-i Ahvâl Komisyonu

Osmanlı Devleti'nde, devlet yönetiminde modernleşmenin getirmiş olduğu uzmanlaşma ile beraber işleyiş mekanizmasını değiştirerek geleneksel sistemin yerini alacak mahiyette ıslahatlar yapılmıştır. İdari açıdan incelendiğinde devletin dahili işlerinin sadrazam tarafından güçlü bir idari hakimiyet felsefesi doğrultusunda takip edildiği görülmektedir. İşleyiş olarak ele alındığında sadrazamın maiyetinde bulunan ve "sadaret kethüdası" adıyla bilinen üç tuğlu bir vezirin dahili işlere sadrazam adına baktığı sadrazamın yokluğunda da ona vekalet ettiği bilinmektedir. Kurumsal değişiklikler tarihsel açıdan ve görevlendirilme bazında incelendiğinde ise dahili işlerde kısa süre içinde oldukça kritik kararların alındığı görülmektedir. Nitekim Sadaret kethüdalığı görevi 11 Mart 1835 tarihinde Umûr-ı Mülkiye Nezareti'ne dönüştürülmüş ve Sadaret kethüdası Pertev Mehmed Said Paşa da Mülkiye nazırlığına getirilmiştir¹⁴. Kısa bir müddet sonra 9 Ekim 1837'de Mülkiye Nezareti Dahiliye Nezareti'ne çevrildiğinde Âkif Paşa nazır olmuştur¹⁵. 1839 tarihinde ise Dahiliye Nezareti kaldırılarak görev ve yetkileri sadarete devredilmiştir. 1869'da sadaretin yükünü hafifletmek için tekrar kurulan Dahiliye Nezareti nihayet üçüncü defa 1877 tarihinde II. Abdülhamid döneminde kesin olarak teşkil edilmiş,

¹² Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA) MF.İBT (Maarif Nezareti İbtidai bölümü), 298/44.

¹³ Bkz. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, (haz. Y. İhsan Genç, Mustafa Küçük, Raşit Gündoğdu vd.), Ankara 2010.

¹⁴ Carter Vaughn Findley, "Pertev Mehmed Paşa", *DİA*, 34, İstanbul 2007, s. 233-235.

¹⁵ Abdullah Uçman, "Âkif Paşa", *DİA*, 2, İstanbul 1989, s. 261-262.

nazırlığına ise Cevdet Paşa getirilmiştir¹⁶. II. Abdülhamid'in merkeziyetçi anlayışı ile birçok büro Cevdet Paşa tarafından müdürlüğe çevrilmiş olup pek çok komisyonu da bünyesine katmıştır. Bu komisyonların birisi de daha Sicill-i Ahvâl Komisyonudur. Bu Komisyon, devletin memuriyete aldığı kişiler hakkında detaylı bilgiyi toplamak ve memurların işlerini yürütmede merkezi bir kontrol sağlamak için kurulmuştur. Merkezde Sicill-i Ahvâl Şubeleri, taşrada Sicill-i Ahvâl Komisyonları olarak teşkilatlandırılmış ve daha verimli çalışması için 1896 tarihinde yeniden yapılandırılmıştır. Bu tarihte adı Me'mûrîn-i Mülkiyye Komisyonu olarak değiştirilen komisyon II. Meşrutiyeti müteakip 1908'de Dahiliye Nezareti içinde Sicill-i Ahvâl İdaresi adıyla yeniden teşekkül ettirilmiştir¹⁷.

II. Sicill-i Ahvâl Komisyonu Defterleri

Osmanlı devlet memurlarının görevleri süresince özlük dosyalarına yansıyan tutum ve davranışları, memuriyetinin tarihi seyri, kişinin ahlakı, aldığı ödül veya cezalar gibi durumların yanında özel hallerinin de kaydedildiği defterlerin tescil işlemine *Sicill-i Ahvâl*, sicillerin kaydı ile oluşan defterlere de *Sicill-i Umûmî Defterleri* denilmiştir. Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar devam eden bu tescil işlemleri bu defterlere ek olarak ilave edilmiş, Memûrîn Muamelât Dosyaları şeklinde düzenlenerek korunmuştur.

Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun teşkilinden 1909 tarihine kadar toplam 51.652 memurun sicillerinin 201 defterde toplandığı ifade edilmektedir¹⁸. II. Meşrutiyet ile beraber ilan edilen Kanun-ı Esâsî'ye göre her daire kendi memurunu kendisi seçeceğinden umumi sicil uygulamasına son verilerek 1909 tarihinden itibaren her memur için kendi dairesinde özel sicil dosyaları oluşturulmaya başlanmıştır¹⁹.

Defterlerdeki özlük bilgilerinde memurun adı, lakabı, varsa künyesi, doğum yeri ve tarihi, göreve başlayış tarihi, tahsil durumu, bildikleri diller,

¹⁶ Yusuf Halaçoğlu, Mehmet Âkif Aydın, "Cevdet Paşa", *DİA*, 7, İstanbul 1993, s. 443-450; Mehmet İpşirli, "Dahiliye Nezâreti", *DİA*, 8, İstanbul 1993, s. 414-416.

¹⁷ Mehmet İpşirli, a.g.m., s.414-416.

¹⁸ *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, s. 237.

¹⁹ Sicill-i Ahvâl Defterleri ve bu defterlere kaydedilen özlük bilgilerinin hazırlanmasında takip edilen usul ile ilgili bkz. Güliden Sarıyıldız, a.g.m., s. 134-135; Sicill-i Ahvâl Defterleri'nin tutulmasına dair nizamname hakkında bkz. Talip Mert, "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizamnameler-I", *Arşiv Araştırmaları Dergisi*, II, 2000, s. 97-111.

liyakat ve ehliyet dereceleri, kazandıkları rütbe, nişan veya madalyalar, tayinleri, varsa azil ve muhakemeleri kaydedilmiştir. Ayrıca babasının adı, lakabı veya künyesi, mesleği, hangi sülâleye mensup olduğu deftere işlenmiştir. Gayrimüslim memurların da ilave olarak milliyeti ve dini deftere yazılmıştır.

Sicill-i Ahvâl Defterlerindeki ilk kayıt Ahmed Cevdet Paşa'ya ait olan biyografi kaydıdır²⁰. Bu defterler araştırmacıların hizmetine sunulmasıyla mahalli tarih çalışmalarına büyük katkıda bulunmuştur²¹.

III. Uluborlulu Memurlar

XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin idari yapısında bir kısım değişiklikler planlanmıştır. Bu minvalde *Vülât-ı İzâm ve Mutasarrıfın-i Kirâm ile Kaymakamların ve Müdürlerin Vezâifine Şâmil Tâlimatnâme* 1858 yılında yayınlanmış ülke toprakları vilayet, sancak, kaza ve nahiye ile köylere ayrılmıştır. Vilayet idarecisine “vali”, sancak idarecisine “mutasarrıf”, kaza idarecisine “kaymakam” ve nahiye idarecisine ise “müdür” unvanı verilmiştir. Köylerin yönetiminden ise muhtarlar sorumlu tutulmuştur. 1867 tarihli *Vilayet Nizamnamesi* ile bu idari düzenleme tüm ülkede uygulanmıştır²². Yeni nizamnameye göre eyaletler lağvedilip vilayete çevrilirken Karaman Eyaleti'nin yerine de Konya Vilayeti teşkil edilmiştir.

²⁰ BOA, Dahiliye Nezâreti Sicill-i Ahvâl Defterleri (DH.SAİD.d), 1/2.

²¹ Sicill-i Ahvâl defterleri kullanılarak yapılan biyografi çalışmalarından bazıları: Selim Hilmi Özkan, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Alâiyeli Memurlar (1879-1909)*, Alanya 2014; Kemal Saylan- İlhan Gök, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Ordulu Devlet Adamları*, İstanbul 2016; Gökçe Yanardağ, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Hersek Doğumlu Devlet Memurları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2024; Mohammed Al-Hatti, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Yemenli Osmanlı Âlimleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize 2019; İbrahim Yılmazçelik, Enes Mutluay, “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Palulu Memurlar”, *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Palu Sempozyumu Bildiriler*, Elazığ 2018, s. 71-92; Nurgül Bozkurt, “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Simavlı Memurlar”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 27 Kasım – Aralık 2011, s. 1-12.

²² Mehmet Ali Ünal, “Osmanlı Devleti'nde Merkezi Otorite ve Taşra Teşkilatı”, *Osmanlı*, C. 6, Ankara 1999, s. 113.

Yeni teşkil olunan Konya Vilayeti; Konya, İçel, Niğde, Teke ve Hamid sancağından oluşmuştur. Uluborlu ise Hamidâbat, Yalvaç, Eğirdir ve Karaağaç ile Hamid Sancağının kazaları arasında yer almıştır.²³

Osmanlı Devleti'nin son döneminde devlet hizmetine giren Uluborlulu memurlar sadece kendi memleketinde değil, ülkenin birçok noktasında farklı görevlerde bulunarak ülkeye hizmet etmişlerdir. Sicill-i -i ahvâl defterlerindeki özlük bilgilerinden hareketle Uluborlulu memurların sosyal ve kültürel durumlarını birkaç başlık altında değerlendirmek mümkündür.

1. Memurların ve Babalarının İsim-Unvan ve Lakapları

Memurların ve babaların isimleri ve lakapları o yörede kullanılan şahıs isimleri ile lakapların tespiti açısından önemli olup tarih araştırmalarının yardımcı dallarından biri olan *onomastik* bilimine katkı sağlamaktadır. Kayıt defterlerinde nelere dikkat edileceğine dair yayınlanan nizamname doğrultusunda “efendi”, “bey”, “ağa”²⁴ gibi unvanların yanında eğitim durumunu yansıtan “hafız” unvanı ile bazı lakaplar ve mesleki unvanlar kullanılmıştır. İsimlerde kullanılan “hacı” isminin gerçek isim mi yoksa hac vazifesini yaptığı için verilen bir lakap mı olduğu sorusu ise cevapsız kalmaktadır.

Sicill-i ahvâl defterlerinde Uluborlu'da doğan memurlara dair 22 adet kayıt bulunmaktadır. Bunlardan Mustafa Necib Efendi'nin kaydı iki ayrı

²³ Osman Akandere, “Konya Vilayeti Salnamelerine Göre 1864-1904 Yılları Arasında Konya Sancağı'nın İdari Yapısı”, *İpekyolu Dergisi*, C. I, Özel Sayı, Konya 1998, s. 102-104.

²⁴ “Ağa”, Tanzimat Fermanı'ndan önce mühim bir ünvan olarak kullanılmış olup halk arasında saygın ve varlıklı bir konumu işaret etmiştir, aynı zamanda askeri bir ünvanıdır. “Bey” ünvanı, Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden itibaren oldukça seçkin bir sınıf için kullanılmıştır. Özellikle seyfiye sınıfından gelenler için isminin sonuna “Bey”, ilmiye sınıfı için “Efendi” ünvanının eklendiği görülmektedir. Ancak mülkiye sınıfı etkin hale gelmeye başlayınca “Efendi” ünvanı onlar için de kullanılmış ve zaman içinde devlette görev alanlara verilen genel bir ünvan halini almaya başlamıştır. Bu ünvan özellikle Tanzimat'tan sonra okur-yazar kişiler ve mektepte öğrenci olanlar için kullanılmıştır. Orhan F. Köprülü, “Efendi”, *DİA*, 10, İstanbul 1994, s. 455-456. Gülay Sonkur, “Yayınlanmış Şer'iyye Sicillerinde Hanım Ünvanı Taşıyan Kadınlar”, *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (2022), s.247; Ahmet Murat Atabay, “Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Görev Yapan İşkodralı Devlet Memurları”, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 2023, s. 128.

defterde olup birbirini tamamlamaktadır²⁵. Ayrıca Dahiliye Nezareti Memur Sicil Zarfları tasnifinde 2 memur kaydı görülmektedir. Bunlar da Mehmed Nureddin²⁶ ile Mustafa Nuri²⁷ efendilerdir. Sicill-i ahvâl defterlerine göre Osmanlı Devleti'nde görev yapan Uluborlu doğumlu yirmi memur tespit edilmiştir. Bu memurların tamamı Müslümandır.

Bu memurların isimleri, unvan ve lakapları ile babalarının isimleri, unvan ve lakapları ve sosyal statüleri şöyledir:

Tablo 1: Memurların ve babalarının isim ile unvan ve lakapları

Sıra No:	Memurun ismi	Unvan ve lakabı	Babasının ismi	Babasının Unvan ve lakabı	Sicil düzenlenirken babasının sağ olup olmadığı
1	Mustafa Naşid Paşa ²⁸		Hacı Emin Efendi	Ayandan	
2	Ahmed Hakkı Efendi ²⁹		Hacı Hasan Ağa	Hacı Hasan Ağazade	
3	Mehmed Saîd Efendi ³⁰		Hacı Mustafa Ağa	Tüccar, Hamzazâde	
4	Ali Rıza Efendi ³¹		Hacı Mustafa Efendi	Belediye Meclisi reisi	

²⁵ BOA, DH.SAİD.d, 82/119, 114/369.

²⁶ Tüccârdan Köşkerzâde esnâfbaşı Ali Mustafa Efendi'nin oğlu olan Mehmed Nureddin Efendi'nin sicil kaydı bu kaydın yanında Sicill-i ahvâl defterinde de kayıtlı olup biyografik bilgileri de aynıdır. Sadece babasının ismi Ali Mustafa Efendi olarak geçmektedir. Memur sicil zarfları tasnifindeki evrak 29 Muharrem 1307 [29 Eylül 1889] tarihli iken sicil defterindeki kayıt tarihi 7 Safer 1308'dir (BOA, Dahiliye Nezâreti Sicill-i Ahval İdaresi Memurun (DH.SAİD.MEM), 25/1; BOA, DH.SAİD.d, 31/241

²⁷ Hüdâvendigâr Vilayeti Gedos kazası nâibi merhum El-hâc Necib Efendi'nin oğlu olan Hacı Mustafa Nuri Efendi'nin sicil kaydı, Mustafa Necip Efendi'de olduğu gibi sicill-i ahvâl defterleri'nde iki defa kayıtlı olup birincisinde son tarih 8 Şaban 1307 [29 Mart 1890] (BOA, DH.SAİD.d, 27/383), ikincisinde ise 16 Receb 1326 [13 Ağustos 1908]'dir (BOA, DH.SAİD.d, 117/387). 8 Şaban 1307 tarihli kayıta babasının *kuzattan* olduğu belirtilirken diğerinde Gedos kazası naibi merhum diye geçmektedir. 8 Şaban 1307 sonrası memuriyet serüveni ikinci kayıttadır. Ayrıca memur sicil zarfları tasnifinde de sicil kaydı bulunmakta olup bunun tarihi de 11 Şevval 1322 [18 Aralık 1904]'dir (DH.SAİD.MEM, 31/13).

²⁸ BOA, DH.SAİD.d, 1/270.

²⁹ BOA, DH.SAİD.d, 2/468.

³⁰ BOA, DH.SAİD.d, 3/1006.

³¹ BOA, DH.SAİD.d, 15/103.

Sıra No:	Memurun ismi	Unvan ve lakabı	Babasının ismi	Babasının Unvan ve lakabı	Sicil düzenlenirken babasının sağ olup olmadığı
5	Mustafa Nuri Efendi ³²		Hacı Necib Efendi	Kadı	Merhum
6	Mehmed Nureddin Efendi ³³		Ali Mustafa Efendi	Tüccar, Köşkerzâde, Esnâfbaşı	
7	Ali Rıza Efendi ³⁴		Mustafa Efendi	El-hac	Merhum
8	Hacı Mustafa Asım Efendi ³⁵		Hacı Mahmud Efendi	Müderris, Müftüzâde.	Merhum
9	Mustafa Necib Efendi ³⁶		Hüseyin Rifat Efendi	Dümbekçizâde	
10	İbrahim Faik Efendi ³⁷		Hoca Hüseyin Efendi	Hoca	
11	Hüseyin Hüsnü Efendi ³⁸		Mehmed Hilmi Ağa	Tüccar, Çıkırıkçioğlu	
12	Mustafa Zeki Efendi ³⁹		Ömer Ağa	Eşraftan	
13	Ahmed Rasim Efendi ⁴⁰		Ahmed Nazîf Efendi		Merhum
14	Said Efendi ⁴¹		Halil Efendi	Hacı İbrâhîm Ağazâde, Uluborlu kasabası sertahsildârı	
15	Mehmed Vâsîf Efendi ⁴²		Mehmed Efendi	Şeyh	

³² BOA, DH.SAİD.d, 27/383, 117/387.

³³ BOA, DH.SAİD.d, 31/241, BOA, DH.SAİD.MEM, 25/1.

³⁴ BOA, DH.SAİD.d, 32/155.

³⁵ BOA, DH.SAİD.d, 81/275.

³⁶ BOA, DH.SAİD.d, 82/119, 114/369.

³⁷ BOA, DH.SAİD.d, 98/433.

³⁸ BOA, DH.SAİD.d, 107/189.

³⁹ BOA, DH.SAİD.d, 109/477.

⁴⁰ BOA, DH.SAİD.d, 124/277.

⁴¹ BOA, DH.SAİD.d, 138/411.

⁴² BOA, DH.SAİD.d, 152/125.

Sıra No:	Memurun ismi	Unvan ve lakabı	Babasının ismi	Babasının Unvan ve lakabı	Sicil düzenlenirken babasının sağ olup olmadığı
16	Ahmed Muhyiddîn Efendi ⁴³		Mustafa Nuri Efendi	Hacı Molla Efendizâde, Karaman kazası Aladağ nahiye müdürü	
17	Mustafa Lütfi Efendi ⁴⁴	Hafız	Ahmed Efendi	Eşraftan	Merhum
18	Hasan Tahsin Efendi ⁴⁵	Hafız Topdanzâde	Hasan Efendi	Tüccar	Merhum
19	Ahmed Feyzi Efendi ⁴⁶		Hacı Ali Efendi		
20	Necîb Efendi ⁴⁷		Hacı Ahmed Efendi		Merhum

Tabloda görüldüğü üzere memurların 17'si çift isim 2'si tek isim taşımaktadır. Üç isim ise 1 kişi tarafından kullanılmıştır. Ancak ilk isim olarak kullanılan *Hacı* lakap da olabilir. Memurlar arasında en sık rastlanan isim Mustafa olup, bu isim altı kişide görülmektedir. 1 memur *Paşa* unvanını kullanırken 19 memur *Efendi* unvanını kullanmıştır. Memurlardan 2'si *Hafız* unvanını kullanırken 1 kişi *Toptan-zâde* lakabını kullanmıştır. Hacı ismi birinci isim olarak 1 memur tarafından kullanılmış olup isim mi lakap mı olduğu belirsizdir.

Memurların babalarının isim ve lakaplarına gelince; memurların babalarının 13'ü çift isim 7'si tek isim taşımaktadır. Üç isim ise kimse tarafından kullanılmamıştır. Ancak ilk isim olarak kullanılan *Hacı* lakap da olabilir. Eğer lakap ise 4 kişi çift isim, 16 kişi ise tek isim kullanmıştır. Yine *Hacı* isim olarak kabul edildiğinde 9 kişinin ilk ismi olan *Hacı*, lakap olarak kabul edilirse 4 kişinin ilk ismi olan Mustafa en fazla kullanılan isimdir. 1 adet de ikinci isim olarak Mustafa kullanılmıştır. Memurların babalarından 16 kişi *Efendi* unvanını kullanırken 4 memurun babası *Ağa* unvanını

⁴³ BOA, DH.SAİD.d, 175/417.

⁴⁴ BOA, DH.SAİD.d, 177/323.

⁴⁵ BOA, DH.SAİD.d, 179/285.

⁴⁶ BOA, DH.SAİD.d, 183/190.

⁴⁷ BOA, DH.SAİD.d, 192/119.

kullanmıştır. Bu verilere göre Mustafa ismi Uluborlu'da en fazla kullanılan isim olarak kabul edilebilir.

Memur babalarından ilmiye sınıfından olanların sayısı 4 kişi olup kadı/naib, müderris, hoca ve şeyh olarak sınıflandırılmıştır. Ayrıca birer kişi olarak nahiye müdürü, belediye reisi ve tahsildar bulunmaktadır. Babalardan 4'ü tüccar, 2'si eşraftan ve 1'i ayandandır. Tüccarlardan 1 kişi *esnafbaşı* unvanına sahiptir. Babalardan 6 kişinin mesleki bilgisi yoktur. Biyografi bilgileri kaydedilirken 6 memurun babasının vefat ettiği bilgisi verilmiştir.

Soy kütüğü araştırmalarında büyük önem taşıyan aile lakaplarının birçoğunun bugün de devam ettiği görülmektedir. Defterlerde tespit edilen lakaplar; Hacı Hasan Ağazâde, Hamzazâde, Köşkerzâde, Müftüzâde, Dümbekçizâde, Hacı İbrahim Ağazâde, Hacı Molla Efendi-zâde ve Çıkırıkçioğlu'dur.

2. Memurların Doğum Yerleri ve Yılları

Çalışmada yer alan memurların hepsi daha önce de belirtildiği üzere Uluborlu doğumludur. Doğum tarihlerine bakıldığında en büyük memur 1242 [1826/1827] doğumlu Mustafa Naşid Paşa, en küçük doğumlu memur ise 21 Recep 1307 [13 Mart 1890] tarihinde doğan Ahmed Muhyiddîn Efendi'dir.

Tablo 2: Memurların doğum tarihleri

Sıra No:	Memurun ismi	Doğum yılı (Hicri - Miladi)	Sıra No:	Memurun ismi	Doğum yılı (Hicri - Miladi)
1	Mustafa Naşid Paşa	1242 – 1826/1827	11	Hüseyin Hüsnü Efendi	1286 - 1870 (R.1285)
2	Ahmed Hakkı Efendi	1243 – 1827/1828	12	Mustafa Zeki Efendi	1289. B. 1 (R. 1288.A. 23) -1872, 23 Ağustos
3	Mehmed Saîd Efendi	1256 – 1840/1841	13	Ahmed Rasim Efendi	1291 – 1874/1875
4	Ali Rıza Efendi	1272 – 1855/1856	14	Said Efendi	Cemaziyelahir 1270 – Mart 1854
5	Mustafa Nuri Efendi ⁴⁸	1267 – 1850/1851 1269 – 1852/1853	15	Mehmed Vâsif Efendi	1275 – 1858/1859
6	Mehmed Nureddin Efendi	1270 – 1853/1854	16	Ahmed Muhyiddîn Efendi	21 Recep 1307 – 13 Mart 1890
7	Ali Rıza Efendi	1265 – 1848/1849	17	Mustafa Lütfi Efendi	1289 -1872/1873

⁴⁸ Mustafa Nuri Efendi'nin doğum tarihi 27 numaralı defterde hicri 1267 [miladi 1850/1851] olarak kayıtlı iken 117 numaralı defterde hicri 1269 [miladi 1852/1853] olarak kayıtlıdır. BOA, DH.SAİD.d, 27/383, 117-387.

8	Hacı Mustafa Asım Efendi	1276 – 1859/1860	18	Hasan Tahsin Efendi	1293 – 1876/1877
9	Mustafa Necib Efendi ⁴⁹	15.Safer 1283 – 29 Haziran 1866 1282 – 1865/1866	19	Ahmed Feyzi Efendi	1295 – 1878
10	İbrahim Faik Efendi	1288 – 1871/1872	20	Necib Efendi	(Rumi) 1296 - 1880/1881

3. Memurların Eğitim Durumu

Sicil kayıtlarına göre Uluborlulu memurların hepsi eğitim görmüştür. Memurlardan tamamı ilköğretim olarak kabul edilen sıbyan ve ibtidâî mekteplerinden mezun olmuşlardır. Mustafa Naşid Paşa'nın sadece Mektebi Maarif kaydı olduğundan, mektebin yüksek öğretim mektebi olması sebebiyle buraya kabulünde ilk ve ortaöğretimi bitirmiş olması gerekir. Ortaöğretim olarak kabul edilen Rüşdiye ve İdâdi mekteplerinde 11 memur okumuştur. Yüksek öğrenim olarak hukuk tahsilini 3 kişi, Maarif mektebini ise 1 kişi bitirmiştir. Yine ortaöğretim seviyesindeki medreseyi 11 kişi bitirmiş ve bunlardan 3'ü üst dereceli medreselerden icazet almıştır. 2 memur ise Kur'an-ı Kerîm'i hıfz etmiştir.

Tablo 3: Memurların eğitim durumları

Sıbyan	İbtidâî	Medrese	Rüşdiye	İdâdi	Maarif Mektebi	Hukuk	Medrese (Üst Derece)	Hususi Muallim	Hafızlık Eğitimi
14	5	8	10	1	1	3	3	4	2

4. Memurların Yabancı Dil Bilgileri ve Düzeyleri

Memurların bildikleri diller ile seviyeleri de sicill-i -i ahvâl defterlerindeki özlük kayıtlarından tespit edilebilmektedir. Nitekim defterlere sicil kayıtları işlenirken memurların bildikleri diller ve seviyeleri de kayıt edilmiştir. Osmanlı toplumunda memur olabilmek için Türkçeyi bilmek öncelikli koşuldur. Uluborlu doğumlu olan memurlar zaten Türk olmaları hasebiyle Türkçeyi bilmemeleri imkansızdı. Hepsisi değişik mekteplerden mezun olduklarından Türkçeyi okuyup yazabiliyorlardı.

⁴⁹ Mustafa Necib Efendi'nin doğum tarihi 82 numaralı defterde hicri 15 Safer 1283 [miladi 19 Haziran 1866] olarak kayıtlı iken 114 numaralı defterde hicri 1282 [miladi 1865/1866] olarak kayıtlıdır. BOA, DH.SAİD.d, 82/119, 114/369.

Çalışmada mektep veya medresede biraz Arapça ve Farsça okuyanları *âşinadır* bölümünde değerlendirilmiştir. Üst derece medrese tahsili olanlar *konusur* ve *okur-yazar* bölümünde ele alınmıştır.

Tablo 4: Memurların bildikleri diller ve seviyeleri

	Âşinadır	Konusur	Okur-yazar
Arapça	Mustafa Naşid Paşa Ahmed Hakkı Efendi Ali Rıza Efendi Hacı Mustafa Nuri Efendi Mehmed Nureddin Efendi Ali Rıza Efendi Mustafa Necib Efendi Hüseyin Hüsnü Efendi Said Efendi Mehmed Vâsıf Efendi Necib Efendi	Hacı Mustafa Asım Efendi Hafız Mustafa Lütfi Efendi Hafız Hasan Tahsin Efendi Ahmed Feyzi Efendi	Hafız Mustafa Lütfi Efendi Hâfız Hasan Tahsin Efendi Ahmed Feyzi Efendi
Farsça	Mustafa Naşid Paşa Said Efendi Hâfız Hasan Tahsin Efendi Necib Efendi		
Rumca	Ahmed Feyzi Efendi		

Bu tabloya göre Arapçaya aşına olanların sayısı 11, konuşanların sayısı 4 ve okur-yazar olanların sayısı da 3 kişidir. Farsçaya aşına olanlar 4 kişi ve Rumcaya aşına olan ise 1 kişidir. 4 memur hem Arapçaya ve hem de Farsçaya aşına iken Arapça okuyup yazan Hâfız Hasan Tahsin Efendi Farsçaya âşinadır. Yine Arapça okuyup yazan Ahmed Feyzi Efendi Rumca'ya âşinadır. Yabancı dil bilmeyen memur sayısı ise 3 kişi olup bunlar: Mehmed Said Efendi, Mustafa Zeki Efendi ve Ahmed Rasim Efendi'dir.

5. Memurların Görev Yaptıkları Mahaller ve Meslekleri

Uluborlulu memurlar, Osmanlı Devleti'nin değişik coğrafyalarında farklı görevlerde bulunmuşlardır. Memurların çoğu mülâzemet olarak isimlendirilen stajyerlik usulüne göre memuriyet görevine dahil olmuşlardır.

Memurların birçoğu başlangıçta kitabet göreviyle hizmete başlamış ise de müteakip senelerde ayrışarak mülkî, adlî ve malî gibi sınıflarda hizmet etmişlerdir.

Tablo 5: Memurların görev yaptıkları mahaller

Memurun İsmi	Görevi
Mustafa Naşid Paşa	Evâmîr-i Maliye Odası'nda stajyerlik Rumeli Masârifât Muhasebesi'nde görev Üsküp Eyaleti Tahrirat Başkâtipliği Hersek Eyaleti Tahrirat Başkâtipliği Palaslı İsmail Paşa'nın Divan kâtipliği hizmetiyle Sivas ve Erzurum'a görevlendirme Masârifât Muhasebesi'nde görev İşkodra Mal Müdürlüğü Tırhala Eyaleti Mal Müdürlüğü Selanik Eyaleti Defterdarlığı Manastır Eyaleti Defterdarlığı Bosna Eyaleti Defterdarlığı Hersek Mutasarrıflığı (Rumeli Beylerbeyliği payesiyle) Maraş Mutasarrıflığı Halep Valiliği Aydın Valiliği Adana Valiliği Kastamonu Valiliği Ankara Valiliği Suriye Valiliği Sofya'da sevk-i mühimmat ve asayiş koruma görevi Muhacirin Komisyonu başkanlığı (fahri) Avrupa Muhtelit Komisyonu ile Rumeli'de tahkikat görevi (Rodop Balkanları ve Filibe)) Babıalı'de Rumeli vilayetlerini belirleme ve düzenleme komisyonunda görev Hicaz Vilayeti Valiliği Cezayir-i Bâhr-i Sefid Vilayeti Valiliği Aydın Vilayeti Valiliği (ikinci kez) Suriye Vilayeti Valiliği (ikinci kez)
Ahmed Hakkı Efendi	Uluborlu kazası Deavi Meclisi azası Sobran nahiyesi müdürlüğü (Konya Vilayeti dahilinde) Keçiborlu nahiyesi müdürlüğü (Konya Vilayeti dahilinde) Palamut nahiyesi müdürlüğü Aziziye kazası kaymakamlığı (Hüdavendigâr Vilayeti dahilinde) Ürgüp kazası kaymakamlığı (Konya Vilayeti dahilinde) Kelkit kazası kaymakamlığı (Bayburt Sancağı dahilinde) Şiran kazası kaymakamlığı (Trabzon Vilayeti mülhakâtından)
Mehmed Saîd Efendi	Seraskerlik Mektup Odası'nda stajyerlik Beşinci Ordu mümeyyizliği Asakir-i Hassa Mühimme mümeyyizliği Mektubî Odası müdürlüğü Hassa muhasebeciliği Dâr-ı Şûrâ üyeliği ve başkâtipliği Tophane-i Amire muhasebeciliği Dördüncü Ordu-yu Hümayun muhasebeciliği Dördüncü Ordu-yu Hümayun Levazım Dairesi Birinci Şubesi müdürlüğü
Ali Rıza Efendi	Uluborlu kazası Mal ve Tahrirat Kalemi'nde stajyerlik

Memurun İsmi	Görevi
	Uluborlu kazası Menafi-i Umumiye Sermayesi Kitabet ve Sandık eminliği Uluborlu kazası Sandık eminliği Uluborlu kazası Aşar Ambarı memurluğu Uluborlu kazası Sandık eminliği (İkinci kez)
Mustafa Nuri Efendi	Uluborlu kazası Tahrirat Kalemî'nde stajyerlik Uluborlu kazası Bidâyet Mahkemesi müstantik yardımcılığı Uluborlu kazası Aşar Başkâtipliği Uluborlu kazası Duyun-ı Umumiye memurluğu Uluborlu kazası Tahrirat kâtipliği Barla nahiyesi müdürlüğü Pavlu (Sütçüler) nahiyesi müdürlüğü Kerburan nahiyesi müdürlüğü (Mardin'in ilçesi olan Dargeçit'in eski ismi) Çüngüş nahiyesi müdürlüğü (Diyarbakır'ın ilçesi)
Mehmed Nureddin Efendi	Uluborlu kazası Tahrirat Kalemî'nde stajyerlik Uluborlu kazası Tahrirat katipliği
Ali Rıza Efendi	Uluborlu kazası Nüfus Kalemî'nde stajyerlik Uluborlu kazası Nüfus mukayyitliği Uluborlu kazası Nüfus katipliği
Hacı Mustafa Asım Efendi	Bergama kazası Reji Komisyonu katipliği Seydiköy nahiyesi Reji Komisyonu katipliği Burdur Sancağı Ağnam müfettişliği Kırılı nahiyesi müdürlüğü Keçiborlu nahiyesi müdürlüğü Sobran nahiyesi müdürlüğü (Yalvaç kazası dahilinde) Karamağara nahiyesi müdürlüğü (Maden kazası dahilinde) Burdur Sancağı Nüfus müdürlüğü
Mustafa Necib Efendi	Uluborlu kazası Nüfus Kalemî'nde stajyerlik Uluborlu kazası Tahrirat ve Mal Kalemî'nde stajyerlik Uluborlu kazası Posta şubesi memurluğu Uluborlu kazası Tahrirat katipliği Uluborlu kazası Nüfus katipliği
İbrahim Faik Efendi	İzmir Telgrafhanesi'nde stajyerlik Konya Vilayeti Telgraf ve Posta Merkezi muhabere memurluğu Kadınhanı Telgraf ve Posta Merkezi muhabere memurluğu Aydın Vilayeti'nde Suğla Telgraf ve Posta Merkezi muhabere memurluğu Selanik Vilayeti'nde Nevvakob Telgraf ve Posta Merkezi muhabere memurluğu Konya Vilayeti'nde Ürgüp Telgraf ve Posta Merkezi muhabere memurluğu Burdur Telgraf ve Posta Merkezi müdürlüğü İsparta Telgraf ve Posta Merkezi müdürlüğü
Hüseyin Hüsnü Efendi	Uluborlu kazası Maa Tahrir Vergi Kalemî'nde stajyerlik Aşar nahiyesi Vergi katipliği
Mustafa Zeki Efendi	Askerlik Hizmeti: Hassa Ordu-yı Hümayunu Nizamiye Sanayi Alayı'nın Üçüncü taburunda gönüllü asker olarak görev yapmıştır. Polis Memurluğu: İstanbul Polis teşkilatına katılmıştır.

Memurun İsmi	Görevi
	Defter-i Hâkânî Nezâreti Levazım Kalemî'nde Stajyerlik: Defter-i Hâkânî Nezâreti Levazım Kalemî'nde stajyer olarak görev almıştır ve bir sene sonra memurluğu tasdik olunmuştur.
Ahmed Rasim Efendi	Uluborlu kazası Mal Kalemî'nde stajyerlik Uluborlu kazası Bidâyet Mahkemesi Kalemî'nde stajyerlik Uluborlu kazası Tarik Bedelât-ı Nakdiyesi katipliği ve mutemetliği Hamidabad Ziraat Bankası şubesinde stajyerlik Burdur Ziraat Bankası Sandığı Muhasebe Katipliği
Said Efendi	Uluborlu kazası Tahrirat ve Mal Kalemî'nde stajyerlik Denizli Rûsûmât (Gümrük ve Vergi) katipliği Askerlik Hizmeti Uluborlu kazası Duyûn-ı Umûmiye memurluğu Hamid Duyûn-ı Umûmiye Merkez Memurluğu'na bağlı Eğirdir Duyûn memurluğu Hamidabad Duyûn-ı Umûmiye Merkez Memurluğu ve Katiplik Sandık emaneti (Vekaleten) Burdur Duyûn-ı Umûmiye memurluğu
Mehmed Vâsîf Efendi	Uluborlu Kazası Tahrirat Kalemî'nde stajyerlik Uluborlu Kazası Bidâyet Mahkemesi ikinci katipliği Uluborlu Kazası Tahrirat katipliği Uluborlu Kazası Bidâyet Mahkemesi Müstantik (Sorgu Hakimi) muavinliği Yalvaç Kazası Bidâyet Mahkemesi Müstantik muavinliği Yalvaç Kazası Bidâyet Mahkemesi birinci katipliği (terfi) Akşehir Bidâyet Mahkemesi birinci katipliği (1888) Uluborlu Bidâyet Mahkemesi birinci katipliği, Uluborlu Mukavelât (Sözleşmeler) muharrirliği (ilaveten) Karaağaç Kazası Bidâyet Mahkemesi birinci katipliği ve Mukavelât muharrirliği (ancak nezaretçe tasdik edilmedi) Uluborlu Kazası Bidâyet Mahkemesi birinci katipliği (tekrar iade) Yalvaç Kazası Bidâyet Mahkemesi birinci katipliği (nakil) Uluborlu Kazası Bidâyet Mahkemesi birinci katipliği (nakil)
Ahmed Muhyiddîn Efendi	Bucak nahiyesi Tahrirat katipliği
Hafız Mustafa Lütfi Efendi <i>r. Nuhbe-i Gülistân nâmıyla bir eser te'lif eylemiştir.</i>	Mekâtib-i İbtidâiye Müfettişliği Teftiş ve Muayene Heyeti Muayene Memurluğu Kütüphane-i Umûmi Hafız-ı Kütüplüğü
Hafız Hasan Tahsin Efendi	Haçin Kazası Bidâyet Mahkemesi Müddei-i Umumi Yardımcılığı Acaâbâd Kazası Bidâyet Mahkemesi Müddei-i Umumi Yardımcılığı
Ahmed Feyzi Efendi	Yenice-i Vardar Kazası Bidâyet Mahkemesi Müddei-i Umumiliği
Necîb Efendi	Uluborlu Kazası Sandık Eminliği ve Belediye Katipliği Konya Vilayeti Polis Memurluğu Konya Vilayeti Komiser Yardımcılığı

Tabloda görüldüğü üzere 4 memur mülkî idarede görev almıştır. Mustafa Naşid Paşa vali, Ahmed Hakkı Efendi kaymakam ve Mustafa Nuri ile Hacı Mustafa Asım efendiler nahiye müdürü olarak görev yapmışlardır. Mehmed Vâsif Efendi hakim, Hafız Hasan Tahsin ile Ahmed Feyzi efendiler ise müdde-i umûmî (sorgu hakimi) olarak Adlî teşkilatta görev almışlardır. Necip Efendi polis teşkilatında, Mehmed Said Efendi askeriyede görev yaparken hafız-ı kütüp Hafız Mustafa Lütî Efendi maarifte müfettiş olarak vazife görmüştür.

Maliye'de ise Ali Rıza Efendi (Mal müdürü), Said Efendi (Duyun-ı Umumiye memuru), Ahmed Rasim Efendi (Bankacı) görev yaparken Defter-i Hakani Nezareti'nde Mustafa Zeki Efendi memur, Telgraf ve Posta Müdürlüğü'nde de İbrahim Faik Efendi müdür olarak bulunmuşlardır. Ahmed Muhyiddin Efendi, Ali Rıza Efendi, Hüseyin Hüsnü Efendi, Mehmed Nureddin Efendi ve Mustafa Necib Efendi kitabet hizmetinde vazife yapmışlardır.

6. Memurların Aldıkları Madalya, Nişan ve Rütbeler⁵⁰

Kuruluşundan itibaren Osmanlı Devleti'nde görevlerinde başarı ve yararlılık gösteren kişilere tımar tevcihi, idari görevler verilerek başarıları mükafatlandırılırken bu mükafatlar 18. yüzyıldan itibaren belli bir nizam içinde madalya, nişan ve rütbe tevcihi şeklinde yapılmaya başlanmıştır.

Sicill-i -ahvâl defterlerindeki özlük kayıtlarında da bu tevcihlerin yapıldığı görülmektedir. Mustafa Naşid Paşa'ya Karadağ'daki hizmetine mükafat olarak Karadağ Madalyası ve Hafız Mustafa Lütî Efendi'ye de hafızlığını ve medrese eğitimi tamamlaması sebebiyle Gümüş Liyakat Madalyası verilmiştir. Uluborlulu memurlardan üçü ise değişik nişanlarla taltif edilmişlerdir. Karadağ madalyası sahibi Mustafa Naşid Paşa Bosna İftihar Nişanı, Mecidi Nişanı (Üçüncü, İkinci ve Birinci rütbelerden) ve Nişan-ı Al-i Osmânî (Birinci rütbe), Mehmed Saîd Efendi Mecidi Nişanı (Dört ve İkinci rütbelerden) ve Nişan-ı Al-i Osmânî (Üçüncü rütbe) ve Hacı Mustafa Asım Efendi Mecidi Nişanı (Beşinci ve Dördüncü rütbelerden) almışlardır.

⁵⁰ Madalya, nişan ve rütbeler ile ilgili geniş bilgi için bkz. İbrahim Artuk, "Madalya", *DİA*, XXVII, İstanbul 2003, s. 301-302; İbrahim Artuk, "Nişan", *DİA*, XXXIII, İstanbul 2007, s. 154-156.

Rütbe ile taltif edilenler ve rütbeleri de şunlardır: Mustafa Naşid Paşa üçüncü, ikinci rütbeler ile vezirlik rütbesi, ayrıca Rumeli Beylerbeyliği payesi, Mehmed Saîd Efendi ise dördüncü ve üçüncü rütbeler, rütbe-i sâniye sınıf mümeyyizi, rütbe-i ûlâ sınıf-ı sânîsi, rütbe-i ûlâ sınıf-ı ûlâ sahibidir.

Mustafa Naşid Paşa, Mehmed Saîd Efendi, Hacı Mustafa Asım Efendi ve Mustafa Lütfi Efendi dışında diğer memurlar herhangi bir mükafat almamışlardır.

7. Memurların İşledikleri Suçlar ve Aldıkları Cezalar

Osmanlı Devleti'nde memurlar herhangi bir suça karıştıklarında gerekli muhakeme hemen yapılır, eğer suçlu bulunursa kişi süratle cezalandırılırdı. Böylelikle devletin temel taşı olan adalet kavramı her zaman korunmaya çalışılmış, gerekli kovuşturmalar yapılarak suçluların cezasız kalmaması için büyük gayret gösterilmiştir.

Bu bağlamda Uluborlulu memurların bir kısmı da görev yaparken bazı suçlamalarla karşılaşmışlar, gerekli yargılama sonucu beraat etmişler veya ceza almışlardır. Kayıt defterlerinde bahsi geçen minvalde örnekler yer almıştır.

Afşar nahiyesi vergi katibi Hüseyin Hüsnü Efendi bu kişilerden biridir. Temettuat vergilerinin bakiyelerinin düşürülmesinde usulsüzlük yaptığı, köy halkından pul parası, araba kirası ve kalem pahası altında haksız para tahsil ettiği görülmüştür. Mihayil köyü muhtarı Ömer Kethüda'nın zimmet borcunu kapatmak için tarlasını sattırıp altı lirasına el koyduğu ve kayıtlara ulaşmak isteyen halktan usulsüz paralarını aldığı iddialarıyla hakkında soruşturma açılarak mahkemeye çıkarılmak üzere 6 Ekim 1901 tarihinde işten el çektirilmiştir. Şarkikaraağaç Kazası İdare Meclisi'nce yapılan yargılamada üç ay hapis ve bir Osmanlı lirası para cezasına çarptırılmıştır. Ayrıca bir yıl süreyle memuriyetten men edilmiştir. Yaptığı itiraz Hamidabad Sancağı Meclis İdaresi'nce de reddedilerek cezası onaylanmıştır.

Hakim Mehmed Vasıf Efendi ise 1909 yılında bir yaralama olayında sanık olan kişinin beraatını sağlamak için dokuz lira aldığı iddia edilerek yargılanmış, ancak beraat etmiştir. Mehmed Vasıf Efendi'nin biyografisinde yargının bağımsızlığı ve menfaat sağlamamaya güzel bir örnek teşkil etmiştir.

Mehmed Vasıf Efendi Uluborlu'da hakim iken dava vekili olan kardeşinin mahkemesinde hakim olarak bulunamayacağı sebebiyle 28 Temmuz 1901 tarihinde Yalvaç kazası Bidayet Mahkemesi hakimliğine tayin olunmuştur.

Mustafa Asım Efendi ise Reji Komisyonu katipliği sırasında bazı özel sebepler ve inhisar idaresi için zararlı görülen bazı muamelelerinden dolayı birkaç saat hapsedilmiş ve sonra beraat etmiştir.

8. Memurların Memuriyetten Kadro Dışı Bırakılmaları ve Azilleri

1909 yılında uygulanan kadro azaltmaya dair olan kanun gereğince Mehmed Vâsıf Efendi kanunun onuncu maddesi uyarınca kadro dışı bırakılmıştır. Ancak daha sonra yapılan incelemeler sonucunda tekrar memuriyete dönmesine izin verilmiştir.

Kırılı nahiyesi müdürlüğüne 13 Nisan 1897 tarihinde atanan Hacı Mustafa Asım Efendi ise *gayr-i müntehip* (seçilmemiş) olması ve sicilinde kaydının bulunmaması sebebiyle 29 Kasım 1897 tarihinde azledilerek 24 Nisan 1898'de Keçiborlu nahiye müdürlüğüne tayin olunmuştur. Hacı Mustafa Asım Efendi'nin ikinci memuriyetten azli ise 5 Ağustos 1901 tarihinde tayin olduğu Yozgat'ın Karamağara (Saraykent) nahiyesi müdürlüğünden 28 Eylül 1905 tarihindeki azlidir. "Yolsuz hal ve hareketinden dolayı mahkemeye alındığı" için görevinden alındığı bildirilen Mustafa Asım Efendi hakkında "mesuliyetini mucip hali görülememekle azliyle iktifa edildiği" şeklinde görüş bildirilmiş ve uygun bir mahalle tayini istenilmiştir.

Bir diğer görevden azledilen memur ise Mustafa Nuri Efendi'dir. Mustafa Nuri Efendi'nin azli Ocak 1881'de Uluborlu Bidayet Mahkemesi müstantik yardımcılığı görevinden alınmasıdır. "mahkeme riyâsetinden adem-i ehliyeti inhâsıyla" diyerek alınma sebebi açıklanmış, ancak aynı zamanda "berâet-i zimmetine dâir mazbatanın sûret-i musaddakası varakasına merbûtdur" ifadesiyle, görevle ilgili bir yolsuzluk veya suçlamadan aklandığı anlaşılmaktadır. Müteakiben başka bir göreve atanarak memuriyetine devam etmiştir.

9.Sosyo-Ekonomik Açıdan Uluborlulu Memurlar

Sicill-i -i ahvâl defterleri, hem dönemin toplumsal yapısı ve hem de memurların kariyer olanakları hakkında önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Zira bu defterlerde yer alan bilgiler incelendiğinde memurların sosyo-ekonomik statüleri, aile meslekleri ve eğitim düzeyleri ile ilgili genel değerlendirmeler yapılabilecek minvalde verilere ulaşmak mümkündür. Bu perspektiften Uluborlulu memurlar incelendiğinde üç grup memur tipi dikkati çekmektedir.

Üst düzey görevler yapan Mustafa Naşid Paşa birinci gruba dahil memurlardandır. Uluborlu'nun ileri gelen bir ailesinden gelen Paşa, memuriyete genç yaşta başlamış ve valiliğe, hatta vezirlik rütbesine kadar yükselmiştir. Seçkin bir statüye sahiptir.⁵¹

İkinci grup ise modern veya geleneksel yollarla üst düzey eğitim almış, bu sayede meslek hayatında hızlı bir yükseliş elde etmiş memurlardan oluşmaktadır. İsimler üzerinden devam edildiğinde, Hafız Hasan Tahsin Efendi ve Ahmed Feyzi Efendi, Dârü'l-Fünûn-ı Osmânî Hukuk bölümünden mezun olarak hakimlik gibi prestijli ve yüksek maaşlı görevlere atanmışlardır.⁵² Onların kariyerleri, modern eğitimin sosyo-ekonomik statüde yarattığı sıçramayı göstermektedir. Hafız Mustafa Lütfi Efendi ise geleneksel medrese eğitimiyle üstün başarılar elde ederek müfettişlik gibi önemli görevlerde bulunmuş ve liyakat madalyası almıştır.⁵³ Bu grup, iyi bir eğitim ve mesleki uzmanlıkla toplumsal hiyerarşide hızla yükselebilen bir kesimi temsil etmektedir.

Son grupta ise alt kademe bürokraside görev alan ancak kariyerlerinde istikrarlı bir yükseliş gösteren memurlar bulunmaktadır. Said Efendi ⁵⁴

⁵¹ 1859 yılında 17 yaşındayken başladığı memuriyetinde 15 kuruş olan maaşı, 1861 yılında 470, 1864 yılında 1250, 1885 yılında ise 45.000 kuruşa yükselmiştir. 1893-1896 yılları arasında ise görev değişiklikleri nedeni ile 25.000 ile 32.000 kuruş arasında seyretmiştir (BOA, DH.SAİD.d, 1/170).

⁵² Hafız Hasan Tahsin Efendi 1327 yılında 1000 kuruş maaş almaktadır. BOA, DH.SAİD.d, 179/285. Ahmed Feyzi Efendi 1330 senesinde 1000 kuruş maaş almaktadır. BOA, DH.SAİD.d, 183/190.

⁵³ 1320 yılında 300 kuruş maaşla göreve başlamıştır. BOA, DH.SAİD.d, 177/323.

⁵⁴ BOA, DH.SAİD.d, 3/1006.

Mehmed Vâsıf Efendi ⁵⁵ ve Necip Efendi bu gruba dahildir. Başlangıç maaşları oldukça düşük olsa da, katiplikten komiser ve hakim yardımcılığı gibi önemli makamlara terfi ederek gelirlerini arttırmış ve toplumsal konumlarını yükseltmişlerdir. Bu memurlar, ailevi statüleri çok yüksek olmasa da çalışkanlıklarıyla kariyer basamaklarını tırmanan bir kesimin temsilcileridir.

Bahsi geçen memurların sicil kayıtlarında almış oldukları maaşlar belirtilmiştir. Bu maaşların yıllara ve alınan görevlere göre değerlendirilmesi, benzer özellikteki bölgelerle mukayese edilmesi memurların mali durumlarının daha net bir biçimde anlaşılmasını sağlayacaktır ancak bu analiz daha geniş ve kapsamlı çalışmaları gerekli kılmaktadır.

S o n u ç

Sicilli ahvâl defterlerindeki kayıtlar, içerdiği bilgiler nedeniyle son dönem Osmanlı bürokrasisi için ayrı bir değere sahiptir. Defterlerde yer alan kayıtlar incelendiğinde memurların görevleriyle ilgili başka bir kaynaktan ulaşılamayacak minvalde ayrıntılı bilgilerin yer aldığı görülmektedir ancak bu kayıtlar memurların hayatlarının sonuna kadar verilmediği için yani bilgilerin güncelliği süreklilik arz etmediği için bazı açılardan eksik kalmıştır.

Memurların atanma, terfi ve azil gibi durumlarını belli bir sistematığa bağlayan nizamnameler biyografilere önemli katkı yapmıştır. Uluborlulu memurlar, çoğunluğu stajyerlikle memuriyete başlamışlar, bazen kısa bazen de uzun sürelerle ülkenin değişik yerlerinde görev yapmışlardır. Görevde bulunan memurlar devletin son asrının bir geleneği olan madalya, nişan ve rütbelerle taltif edilmiştir. Maaşları yaptıkları görevlerle doğru orantılıdır. Uluborlulu memurlardan bürokraside üst seviyeye ulaşan memur sadece 24 Mart 1888'de Suriye valisi iken vefat eden Mustafa Naşid Paşa'dır. Diğer memurların ise ulaştıkları en yüksek makam kaza kaymakamlığıdır.

Öte yandan defterlerde yer alan bilgileri sadece kamusal istihdam bazında ele almamak gerekir. Bu bilgiler, daha önce de bahsedildiği üzere dönemin sosyo-ekonomik tarihine ışık tutabilecek çalışmalar için de oldukça kıymetlidir. Ayrıca memurların özlük bilgilerinde yer alan kurum, şahıs ve diğer bilgilerden yola çıkılarak yerel tarih ile ilgili önemli verilere ulaşılabilir. Örneğin Uluborlu Rüşdiyesi, Kılıçarslan Medresesi, İstanbul Soğukkuyu

⁵⁵ BOA, DH.SAİD.d, 152/125.

Medresesi, Mekteb-i Maarif gibi kurumların kuruluşu, talebeleri ve diğler hususlar tespit edilerek kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan bölge tarihine farklı bir perspektiften bakılabilir. Bu bağlamda sicilli ahvâl defterlerinin hem kişisel hem de kurumsal anlamda bölge kültürüne bütünsel katkı sunabilecek mahiyette kaynaklar olduğunu yinelemek gerekir.

KAYNAKÇA

Osmanlı Arşivi (BOA) Kaynakları

Dahiliye Nezâreti Sicill-i Ahvâl Defterleri (DH.SAİD.d.)

1/2, 21 Safer 1310- 1 Eylül 1308-13 Eylül 1892.

1/270, 25 Cemâziye'l-ûlâ 1297-22 Nisan 1296.

2/468, 27 Şa'bân 1299 -1 Temmuz 1298.

3/1006, 3 Rebîü'l-evvel 1302-9 Kânûn-ı evvel 1300.

15/103, 3 Muharrem 1305-9 Eylül 1303.

27/383, 8 Şa'bân 1307 -17 Mart 1306.

31/241,7 Safer sene 1308-10 Eylül 1306.

32/155, 4 Rebîü'l-âhir 1308- 5 Teşrîn-i sâni 1306.

81/275, 8 Muharrem 1318, 24 Nisan 1316.

82/119, 17 Safer 1316, 24 Haziran 1314.

98/433, 12 Şa'bân 1319, 10 Teşrîn-i sâni 1317.

107/189, 12 Receb 1320 -Teşrîn-i evvel 1318-.

109/477, 20 Safer 1324-1 Nisan 1322.

114/369, 28 Rebîü'l-evvel 1324 -9 Mayıs 1322.

117/387, 20 Şa'bân 1324, 26 Eylül 1322.

124/277, 28 R. 1322-8 Haziran 1322.

138/411, 18 Ca. 1324-27 Haziran 1322.

152/125, 18 Zilkâde 1326-29 Teşrîn-i sâni 1324.

175/417, 7 Zilhicce 1328-27 Teşrîn-i sâni 1326.

177/323, 28 Muharrem 1329-15 Şubat 1326.

179/285, 1 Receb 1329-15 Haziran 1327.

183/190, 5 Nisan 1328.

192/119, 2 Mayıs 1329.

Maarif Nezareti İbtidai Bölümü (MF.İBT.)

298/44, 4 Ramazan 1328-26 Ağustos 1326

Memur Sicil Zarfları (DH.SAİD.MEM)

25/1, 29 Muharrem 1307-12 Eylül 1305.

31/13, 10 Şaban 1324-16 Eylül 1322

Kitap ve Makaleler

Abdullah Hulusi Efendi, *Esmâri'l-Hadâ'ik*, İstanbul 1267.

Ahmed Resmî, *Hamiletü'l-Küberâ*, (neşr. Ahmet Nezihi Turan), İstanbul 2000.

Ahmed Rifat, *Devhatü'l-Meşâyih ve Ma'a zeyl*, İstanbul 1978.

AKANDERE, Osman, "Konya Vilayeti Salnamelerine Göre 1864-1904 Yılları Arasında Konya Sancağı'nın İdari Yapısı", *İpekyolu Dergisi*, C. I, Özel Sayı, Konya 1998, s. 102-104.

AL-HATTİ, Mohammed, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Yemenli Osmanlı Âlimleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Rize 2019

ARTUK, İbrahim, "Madalya", *DİA*, XXVII, İstanbul 2003, s. 301-302.

ARTUK, İbrahim, "Nişan", *DİA*, XXXIII, İstanbul 2007, s. 154-156.

ATABAY, Ahmet Murat, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Osmanlı Bürokrasisinde Görev Yapan İşkodralı Devlet Memurları", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 2023, 122-149.

Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi, (haz. Y. İhsan Genç, Mustafa Küçük, Raşit Gündoğdu vd.), Ankara 2010.

BOZKURT, Nurgül, "Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Simavlı Memurlar", *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 27 Kasım – Aralık 2011, s. 1-12.

FİNDLEY, Carter Vaughn, "Pertev Mehmed Paşa", *DİA*, 34, İstanbul 2007, s. 233-235.

HALAÇOĞLU, Yusuf, Mehmet Âkif Aydın, "Cevdet Paşa", *DİA*, 7, İstanbul 1993, s. 443-450

İPŞİRLİ, Mehmet, "Dahiliye Nezâreti", *DİA*, 8, İstanbul 1993, s. 414-416.

KÖÇ, Ahmet, Ebul Faruk Önal, "Dahiliye Nezareti Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Bandırmalı Memurlar", *Antik Çağ'dan Cumhuriyet'e Bandırma ve Yakın Çevresi Tarihi*, (ed. Ulaş Töre Sivrioğlu), Bursa 2018, s. 387-404.

KÖPRÜLÜ, Orhan F. "Efendi", *DİA*, 10, İstanbul 1994, s. 455-456.

Mehmed Hafid Efendi, *Sefînetü'l-Vüzerâ*, (neşr. İsmet Parmaksızoğlu), İstanbul 1952.

MERT, Talip, "Sicill-i Ahvâl Defterleri ve Buna Dair Yayınlanan Nizamnameler-I", *Arşiv Araştırmaları Dergisi*, II, 2000, s. 97-111.

Nazmizâde Murtaza, *Gülşen-i Hulefâ*, (neşr. İbrahim Müteferrika), İstanbul 1143.

Osmanzâde Tâib Efendi, *Hadîkatü'l-Vüzerâ*, İstanbul 1271.

Osmanzâde Vassaf, *Sefîne-i Evliya*, I-V, (haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), İstanbul 2006.

ÖZKAN, Selim Hilmi, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Alâiyeli Memurlar (1879-1909)*, Alanya 2014.

SARIYILDIZ, Gülден, "Sicill-i Ahvâl Defterleri", *DİA*, XVII, İstanbul 2009, s. 135.

SAYLAN, Kemal, Gök, İlhan, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Ordulu Devlet Adamları*, İstanbul 2016

SONKUR, Gülay. "Yayımlanmış Şer'îyye Sicillerinde Hanım Unvanı Taşıyan Kadınlar", *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (2022), 243-268.

Şaka'ik-i Nu'mâniye ve Zeylleri, I-V, (haz. Abdülkadir Özcan), İstanbul 1989.

UÇMAN, Abdullah, "Âkif Paşa", *DİA*, 2, İstanbul 1989, s. 261-262.

ÜNAL, Mehmet Ali, "Osmanlı Devleti'nde Merkezi Otorite ve Taşra Teşkilatı", *Osmanlı*, C. 6, Ankara 1999, s. 113.

YANARDAĞ, Gökçe, *Sicill-i Ahvâl Defterlerine Göre Hersek Doğumlu Devlet Memurları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2024.

YILMAZÇELİK, İbrahim, Mutluay, Enes, "Sicill-i Ahval Defterlerine Göre Osmanlı Dönemi'nde Görev Yapan Palulu Memurlar", *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Uluslararası Palu Sempozyumu Bildiriler*, Elazığ 2018, s. 71-92.

E K L E R

Ek 1. Mustafa Nâşid Paşa'nın Biyografisinin Transkribesi

Mustafa Nâşid Paşa, Isparta'ya tâbi' Uluborlu kazâsı a'yânı Hacı Emin Efendi'nin mahdûmudur.

Bin iki yüz kırk iki sene-i hicrîsinde kazâ-i mezbûrda tevellüd etmiştir.

On dört yaşında Dersaadet'e gelip muahharan bir müddet Mekteb-i Ma'ârif'de ve ba'dehû mu'allim-i mahsûsdan Kâfiye'ye kadar Arabî ve Gülistan'a kadar Fârisî okumuştur. Arabî ve Fârisî lisânlarına âşinâdır. Türkçe kitâbet eder.

Elli dokuz târîhinde on yedi yaşında olduğu hâlde mülâzemetle Evâmir-i Mâliye Odası'na devâma başlayıp beş altı mâh sonra on beş guruş ma'âşa nâil olmuş ve altmış bir târîhinde Rumeli Masârifât Muhâsebesi'ne nakl ile bi't-tedric dört yüz yetmiş guruşa kadar ma'âş almış ve altmış dört senesi Cemâziye'l-evveliyesinde bin iki yüz elli guruş ma'âşla Üsküb Eyâleti Tahrîrât Başkitâbeti'ne me'mûr olmuş ve altmış altı senesi Zilkâ'desinde ma'âş-ı mezbûr ile makarr-ı eyâlet olan Prizrin'e nakl ile altmış yedi senesi Rebîü'l-âhirine kadar îfâ-yı me'mûriyet ve altmış yedi senesi Recebinde hocalık ile rütbe-i râbî'âyı ihrâz etmiş olduğu akabinde iki bin beş yüz guruş ma'âşla Hersek Eyâleti Tahrîrât Başkitâbeti'ne ta'yîn olunup altmış dokuz târîhine kadar îfâ-yı vazîfe ile bir kıt'a Bosna İftihar Nişânı'na nâil olmuştur. Muahharan bi'l-isti'fâ Dersaadet'e gelip Palaslı İsmail Paşa merhûmun Dîvân kitâbeti hizmetiyle Sivas ve Erzurum'a azîmet ederek yetmiş senesi Cemâziye'l-evveliyesi âhîrinde terfî'an rütbe-i selâse tevcîh ve ol târîhde mevcûd olan Rusya muhârebesinin hitâmında Dersaadet'e avdetle biraz müddet daha bilâ-ma'âş Masârifât Muhâsebesi'ne devam edip yetmiş bir târîhinde dört bin guruş ma'âş ile İşkodra Mal müdürliği tefvîz ve yetmiş üç senesi Şevvalinde rütbesi sâniyeye terfi' buyurulmuş ve yetmiş dört senesi evâilinde altı bin yedi yüz elli guruş ma'âş ile Tırhala Eyâleti Mal müdürlüğüne ve sekiz mâh mürûrunda yedi bin beş yüz guruş ma'âş ile Selânik ve altı mâh mürûrunda yine ol mikdâr ma'âş ile Manastır ve sekiz ay sonra on bin guruş ma'âş ile Bosna Eyâletleri defterdarlıklarına me'mûr ve yetmiş sekiz senesi Cemâziye'l-âhîresinde rütbe-i sâniye mütemâyizini hâiz olmuş ve yetmiş sekiz târîhinde Karadağ'da mesbûk olan hizmetine mükâfeten üçüncü rütbe Mecîdi Nişânı ve bir kıt'a Karadağ Madalyası almıştır. Seksen bir senesi

Zilhiccesinde Bosna'da vilâyet teşkîl olunarak on yedi bin beş yüz guruş ma'âş ile Rumeli Beylerbeyliği pâyesiyile Hersek Mutasarrıflığı tevcih buyurulup iki buçuk sene sonra isti'fâ ederek Dersaadet'e avdetle seksen dört senesi Muharremi evâsıtında on beş bin guruş ma'âş ile Maraş Mutasarrıflığı'na me'mûr olarak bir sene mikdârı îfâ-yı me'mûriyet ve ikinci rütbe Mecîdi Nişânı'na nâiliyetle seksen beş senesi Muharremi evâilinde rütbe-i vezâret ve kırk beş bin guruş ma'âş ile Halep vâliliği tevcih buyurulmuş ve iki seneye karîb îfâ-yı me'mûriyet eyledikten sonra seksen altı Şevvâlinde infisâli vukû'uyla seksen yedi senesi Şa'bânında yedi bin beş yüz guruş ma'âş ile bir buçuk sene ma'zûlen ikâmet edip seksen sekiz senesi Recebinde kırk iki bin beş yüz guruş ma'âş ile Aydın ve müte'âkiben otuz iki bin beş yüz guruş ma'âş ile Adana vilâyetleri vâlîlikleri tevcih ile iki sene mürûrunda bi'l-infisâl altı mâh ma'zûl kalarak doksan bir senesi Rebîü'l-âhîrinde yirmi beş bin guruş ma'âş ile Kastamonu ve doksan iki senesi Şa'bânında yine ma'âş-ı mezkûr ile Ankara ve doksan üç senesi Cemâziye'l-evveliyesinde kezâlik yirmi beş bin guruş ma'âş ile Suriye vilâyetleri vâlîlikleri tevcih buyurulmuş ve doksan dört senesinde infisâl edip Dersaadet'e avdetle biraz müddet ma'zûl kalmış ve mes'ele-i zâile esnâsında yirmi bin guruş ma'âş ile ve başkaca harcırah verilerek sevk-i mühimmât ve muhafaza-i asâyiş me'mûriyetiyle Sofya cânibine azîmet ve hitâm-ı mes'eledede Dersaadet'e avdet edip fahrî olarak bir müddet Muhâcirîn Komisyonu riyâsetinde bulunup yine yirmi bin guruş ma'âş ile Avrupa Muhtelit Komisyonu'yla Rumeli tarafında icrâ-yı tahkîkât için Radop Balkanları'na mürûruna ve Filibe cihetlerine bi'l-azîm hitâm-ı me'mûriyetle avdet etmiş ve müte'âkiben Rumeli'nde kalacak vilâyeti tahdîd ve tertîb için Bâb-ı Âlî'de teşkîl olunan komisyon-ı mahsûsa müdâvemetle doksan altı senesi Recebinde otuz iki bin beş yüz guruş ma'âş ile Hicaz Vilâyeti vâliliği tevcih buyurulup el-hâletü hâzihî vilâyet-i mezkûrede bulunmuştur.

Me'mûr olduğu hidemâtından tahvîl ve becâyiş sûretiyle ve hasbe'l-kader infisâl edip vazîfe-i me'mûriyetine dâir bir şeyle müttehim olmamış ve muhâkeme tahtına alınmamıştır.

Fî 25 Cemâziye'l-ûlâ sene [12]97 ve fî 22 Nisan sene [12]96.

Kayd-şode.

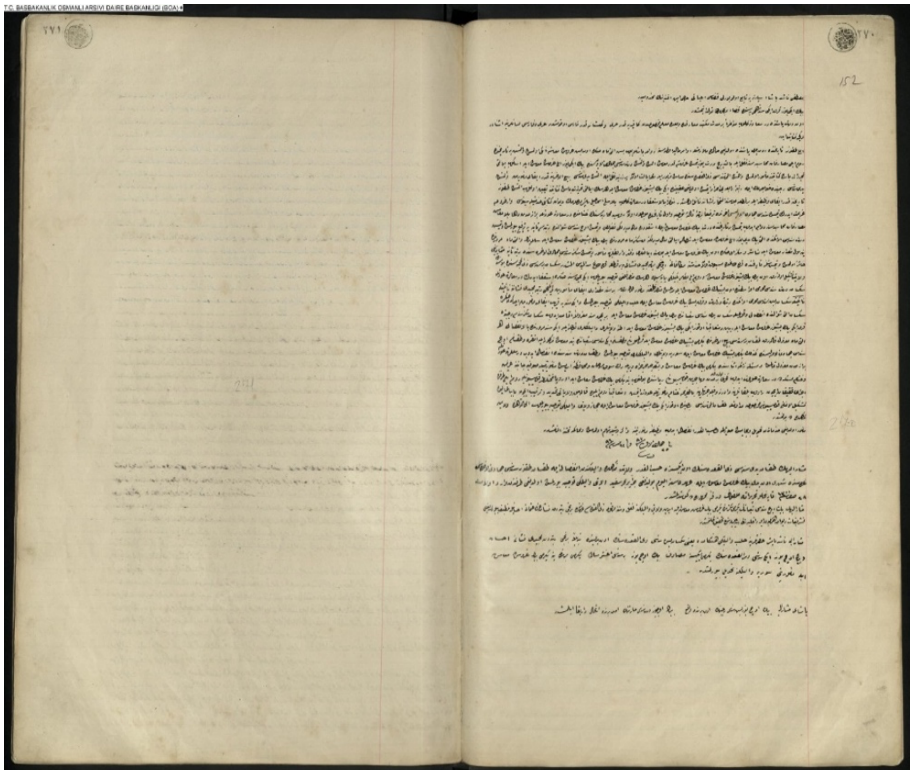
Müşârun-ileyhin doksan yedi senesi Zilka'desinin on ikisinde hasbe'l-kader vilâyet-i mezkûre vâliliğinden infisâl ile doksan dokuz senesi Cemâziye'l-âhîresi gurresinde şehîr on yedi bin guruş ma'âş ile uhdesine el-

yevm bulunduğ Cezâir-i Bahr-i Sefid Vilâyeti vâilîliği tevcih buyurulmuş olduğu tarafından vârid olan 28 Safer sene 1300 târîhli tahrîrâtâ melfûf varaka-i memhûrede gösterilmiştir.

Müşârun-ileyhin bin üç senesi Şa'bânının yirmi sekizinde yirmi bin guruş ma'âş ile Aydın Vilâyeti vâilîliğine nakl ve sene-i merkûme Zilka'desi guresinde birinci rütbeden Nişân-ı Âlî-i Osmânî ihsânıyla taltîf buyurulduğu Teşrifât-ı Dîvân-ı Hümâyûn ile Dâhiliye Nezâret-i Celîlesi'nden tahkîk kılınmıştır.

Müşârun-ileyh Nâşid Paşa hazretlerine Halep vâilîliği hengâmında ya'ni seksen beş senesi Zilka'desinin on yedisinde tebdîlen birinci rütbeden Mecîdi Nişânı ihsân ve bin üç yüz iki senesi Zilka'desinin yirmi ikisine müsâdif bin üç yüz bir senesi Ağustosunun yirmi birinde yine yirmi bin guruş ma'âş ile me'mûriyeti Suriye vâilîliğine tahvîl buyurulmuştur.

Paşa-yı müşârun-ileyh bin üç yüz beş senesi Recebinin on birinde vâkî' bin üç yüz dört senesi Martının on birinde irtihâl-ı dâr-ı bekâ eylemiştir.



Ek 2. Mehmed Nureddin Efendi'nin Biyografisi

Mehmed Nureddin Efendi, Tüccârdan Köşkerzâde esnâfbaşı Ali Mustafa Efendi'nin oğludur.

Bin iki yüz yetmiş senesi Muharremi evâilinde Hamid Sancağı mülhakâtından Uluborlu kasabasında tevellüd eylemiştir. Bir mikdâr Arabî okumuşdur. Türkçe okur yazar.

Bin iki yüz doksan bir senesi evâilinde yirmi yaşında olduğu hâlde mülâzemetle kazâ-i mezbûr Tahrîrât Kalemî'ne duhûl ile bin üç yüz bir senesi Muharreminin on ikisinde yüz otuz altı guruş ma'âşla kazâ-i mezbûr tahrîrât kitâbetine ta'yîn kılınmıştır.

Kazâ-i mezkûr kaymakamı Ahmed Rüşdü Efendi tarafından yazılan mülâhazada mûmâ-ileyhin akdem ve istikâmeti ve Mektûbî-i Vilâyet izzetlü Abdullah Hulûsi Bey ile Vâlî-i Vilâyet atûfetlü Memdûh Beyefendi hazretleri cânibinden mülâhaza-i mezkûre tasdîk kılınmıştır.

Fî 7 Safer sene 1308 ve fî 10 Eylûl sene 1306.

